

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY

Általános kérdések

00/001

LASTRES, Helena M. M.: Informação e conhecimento na nova ordem mundial = Cienc. Inf. Bras. 28. vol. 1999. 1.no. 72-78. p. Bibliogr. 17 tétel.

Res. angol nyelven

Információ és tudás az új világrendben

Információs társadalom; Információtechnológia

Számos publikáció szerint az információ- és tudásgazdaság eljöveteletét és terjedését jelző változások már folyamatban vannak. Ezek a leginkább átalakulásokban, átstrukturálódásokban látható változások egyaránt érintik a termelő szférát, valamint a nemzeti és nemzetközi, köz- és magán-intézményeket, illetve ezek szervezeti formáit, stratégiájukat és politikájukat. Olyan új korszak következik, amikor a tudásnak megnövekedett fontossága van, s a tudás (az ismeretek) kumulálhatósága és interaktivitása kap fontos szerepet. Mindez egyúttal új cselekvési formákat, a versenyképesség újfajta értelmezését, új intézményi/szervezeti formákat von magával, és új jártasságokat kíván.

(Autoref. alapján)

00/002

BARADOL, A.K. - KUMBAR, S. S.: Interdisciplinary nature of library science = Ann. Libr. Sci. Doc. 45. vol. 1998. 2. no. 49-56. p.

A könyvtártudomány interdiszciplináris természetete

Informatika; Interdiszciplináris problémák

A cikk a könyvtártudomány interdiszciplináris természetét vizsgálja az „Advances in Librarianship” 13-17. köteteinek 41 szemletanulmánya alapján. Azokat a kifejezéseket gyűjtötték össze és elemezték, amelyek más tudományágakhoz tartoznak. Ily módon 29 interdiszciplináris szakterületet találtak, amelyek közül a távközlési technológia, a számítástechnika és az információátvitel gyakorlati szempontból kapcsolódik a könyvtártudományhoz. A többi terület egyrészt az elméleti alapokat biztosítja, másrészt a könyvtártudomány szolgáltatásait és termékeit használja fel a saját fejlesztésére.

(Autoref.)

Kutatás és fejlesztés

00/003

BORREGO HUERTA, Ángel: La investigación cualitativa y sus aplicaciones en biblioteconomía y documentación = Rev. Esp. Doc. Cient. 22. vol. 1999. 2. no. 139-156. p. Bibliogr. 46+19 tétel.

Res. angol nyelven

A minőségi vizsgálatok és alkalmazásuk a könyvtárügy és dokumentáció területén

Felmérés; Könyvtártudományi kutatás

A *Journal of the American Society for Information Science*, a *Journal of Documentation* és a *Library and Information Science Research* 46 kiválasztott cikkét elemezték a kvalitatív vizsgálat témája és az alkalmazott vizsgálati módszerek szempontjából, annak érdekében, hogy megtalálják a könyvtári-in-

formatikai területen leginkább alkalmazható minőségi vizsgálati módszereket, illetve annak felderítésére, hogy van-e összefüggés a vizsgálat tárgya és az alkalmazott kvalitatív módszerek között.

A kvalitatív módszereket alkalmazó vizsgálatok (at leíró cikkek) legtöbbször az információkeresési szokásokkal, azaz a gépi információkereső rendszerek használata közbeni felhasználói magatartással foglalkozott, illetve annak feltárásával, hogy különböző felhasználói csoportok milyen taktikákat alkalmaznak információk igényeik kielégítésére. Ezeket követően a könyvtárvezetés, valamint a könyvtár és használója kölcsönhatása vizsgálatában alkalmaztak nagyobb mértékben kvalitatív módszereket. A módszerek tekintetében kiemelkedő gyakorisággal a mélyinterjút használták. Második helyen az interjúk és a használók keresés közben kifejtett véleményét rögzítő felvételek elemzésének kombinált módszere áll. Kevesebb esetben használták a csoportos interjúkat, a tartalomlevezést, s még ritkábban a megfigyelést, a kutatási tevékenység időkereteinek elemzését (research activity timeline – RAT módszer), illetve a beszélgetések elemzését.

Bár a cikkben ismertetett elemzés kifejezetten csak a kvalitatív módszerekkel foglalkozott, hangsúlyozandó, hogy ezek minden esetben csak a mennyiségi adatokkal együtt adnak (adhatnak) megbízható eredményeket. A kétféle megközelítés kombinációja (ill. a kettő aránya) függ a vizsgálat tárgyától, a vizsgálatot végző hajlamától és jártasságaitól, valamint a vizsgálat céljától egyaránt. Még az alapvetően mennyiségi jellegű vizsgálatokat is jól ki tudják egészíteni a minőségi elemek (akár úgy is, hogy az érzelmi, hozzáállás-beli körülmények ismerete hozzásegíthet egy jobb kérdőív összeállításához). A vizsgált témák sokfélesége, illetve egyes témák és módszerek korrelációja (pl. gépi információkereső rendszer használata – kombinált módszer; információkeresési szokások – mélyinterjú) arra mutatnak, hogy nincs egyedül üdvözítő megoldás, a módszerek közül az adott vizsgálat témája szerint kell a megfelelőket kiválasztani.

(Mohor Jenő)

00/004

NANKIVELL, Clare - THEBRIDGE, Stella: „Research is everyone's business” = Publ. Libr. J. 14. vol. 1999. 3. no. 65-66. p.

„A kutatás ügye mindenkit érint”. A közművelődési könyvtári kutatások fejlesztése projekt (DRIPL) előzetes eredményei Nagy-Britanniában

Felmérés; Könyvtártudományi kutatás; Közművelődési könyvtár; Továbbképzés

A brit Library and Information Commission (LIC) indította el és támogatta a *Developing Research in Public Libraries* (DRIPL – a közkönyvtári kutatások fejlesztése) programot. Célszerűnek látszik az eddigi eredmények áttekintése és a további teendők kijelölése.

A DRIPL elődje a Research in Public Libraries projekt volt, amely 1995-ben összeállította a közkönyvtárakban 1982 óta folyó kutatások adatbázisát. A Centre for Information and Training (University of Central England in Birmingham) 1997-ben vágott bele a DRIPL projektbe, két fő célkitűzéssel: 1. a kutatómódszertani hozzáértés és készségszint emelése, 2. a gyakorlati szakemberek ösztönzése kutatások folytatására, s az eredmények elterjesztése.

Az első cél érdekében nyolc helyen szerveztek háromnapos tanfolyamokat, összesen 152 résztvevő számára. E tanfolyamok ingyenesek voltak, s tapasztalataik alapján egy 20-as létszámú csoport számára az önálló tanulást lehetővé tevő oktatócsomagot dolgoztak ki. Továbbá két szemináriumot is szerveztek 1999-ben 25, illetve 15 könyvtáros számára, az egyiket „A kutatási eredmények felhasználása és megosztása”, a másikat „Közös kutatások” címmel.

A másik cél megvalósításához egy interjú vizsgálatot szerveztek meg 46 könyvtár vezetőségének körében. A kérdések arra irányultak, milyen saját kutatásokat folytattak stratégiai és működési döntéseik megalapozásához, s mennyiben hasznosították a publikált kutatási eredményeket. Megkérdezték vé-

leményüket a kutatási projekteket és jelentéseket közszérvő csatornákról, valamint saját kutatásaik publikációs lehetőségeiről is.

A jövőt illetően három kérdés merül fel:

1. mit kell publikálni?
2. hogyan kell közzétenni?
3. hogyan kell terjeszteni?

A könyvtárigazgatóknak az volt a véleménye, hogy a kutatási eredményeket akkor is közzé kell tenni, ha nem nagyszabásúak, de jó minőségűek, s hasznos lehet velük megismerkedni, ha nem is voltak sikeresek.

A kutatási eredmények főképpen bizottsági jelentés formájában jelennek meg, ez azonban véletlenszerűen és a személyi kapcsolatoktól függően jut el az érdeklődőkhöz.

A többség a világhálót tekinti az elterjesztés legfőbb eszközének, bár aggályok is felmerültek vele kapcsolatban (mi kerüljön felvételre, milyen, már meglévő csatornák használhatók fel, hogyan biztosítható a szerkesztői ellenőrzés, az információs túlterhelés veszélye, az interaktív kapcsolatok és az adatok integritása, a szerzői jog, a koordináció).

A munka során számos javaslat merült fel. Ezek közül néhány: a közkönyvtári kutatások 1982-1995-ös adatbázisának felújítása, a meglévő folyóiratok hasznosíthatósága, illetve egy új, kutatási folyóirat indítása, egy-egy kutatási téma iránt jelentkező érdeklődés regisztrálása, a világhálóhoz való hozzáférés általánossá tétele stb.

Az interjúk igazolták, hogy a közkönyvtárak vezetői körében növekvőben van a kutatási kultúra, s az igény, hogy döntéseiket kutatásokra alapozzák.

(Papp István)

00/005

AINA, L.O. - MOOKO, N.P.: Research and publication pattern in library and information science = Inf. Dev. 15. vol. 1999. 2. no. 114-119.p.

Kutatási és publikálási szokások a könyvtár- és tájékoztatástudomány területén Afrikában

Könyvtártudományi kutatás; Publikációs tevékenység

Minden szakma lényeges eleme a kutatási tevékenység. Ez a megállapítás érvényes Afrika könyvtárügyére is, annál is inkább, mivel Afrikában a könyvtárosság teljes egészében importárúként jelent meg.

Jelen vizsgálódásnak hármas célja volt:

1. azonosítani a vezető afrikai kutatókat;
2. megállapítani a fő kutatási területeket, a kutatások típusait és földrajzi eloszlásukat;
3. kideríteni a kutatók publikációs szokásait.

A vezető kutatók azonosítását kizárólag a Library and Information Science Abstracts alapján végezték el, a következő kritériumok alapján: az 1990 és 1995 között megjelent cikkeket vették csak tekintetbe, a szerzőnek legalább öt cikket kellett publikálnia ez idő alatt, a cikkeknek szigorú lektoráláson (peer review) kellett átesniük megjelenés előtt.

Így 34 szerző által közölt, s 294 a LISA által referált cikket tettek vizsgálódás tárgyává.

A szerzőket illetően megállapították, hogy a közleményeknek csak 20,4%-át jegyezte két vagy több szerző. A legtöbb szerző egyetemen működött (94,1%), oktatási tevékenységet 70,6%-uk folytattott, a legtöbben Nigériában és Dél-Afrikában, ám a két vezető kutatási központ egy Botswanában és egy Kenyában működő egyetem. A kutatók legnagyobb csoportja (38,2%) ún. középkáder, azaz egyetemi adjunktus és docens, akik pályafutásuk zenitje előtt állnak.

A kutatások többsége leíró jellegű (60,5%). Az empirikus (21,4%) és az elméleti (10,2%) jellegű vizsgálódásokra kevesebb erő jut. A kutatási témák érdekköre főként országos (43,9%) és kontinentális (19,7%), összefüggésben azzal, hogy a külföldi folyóiratok visszautasítják a helyi érdekű írásokat; a korábbihoz képest visszaesett a szervezeti kérdésekkel foglalkozó írások száma (10,9%). A kutatott témák 68,3%-át teszik ki a következők (csökkenő sorrendben): szakmai képzés, információtudomány,

menedzsment, információs technológia, forrásmegosztás, egyetemi könyvtárak, állományépités, könyvtári kutatások, mezőgazdasági információ, tudományos és műszaki információ.

A közlemények túlnyomó többsége (89,1%) folyóiratokban jelent meg. Összesen 73 folyóirat vállalkozott afrikai cikkek közzétételére, s közülük 15 jelentetett meg öt vagy több írást. Az afrikai szerzők jelen vannak szerte a világon, a legtöbb publikációjuk azonban az Egyesült Királyságban (40,5%), Dél-Afrikában (19,4%) és az USA-ban (14,6%) jelent meg.

Kíváncsok, hogy az egyetemeken kívül más könyvtári intézményekben és szervezetekben is folyjanak kutatások. A kutatási tematikában fájóan hiányoznak a kiadással, a falusi információval és a rekordkezeléssel foglalkozó munkák. Remélhetőleg megmarad a vezető kutatók érdeklődésében az országos, regionális és kontinentális vonatkozású témakör; a helyi témák gondozása feltételezhetően másokra hárul. Minthogy a vezető kutatók csak két afrikai folyóiratot használtak fel eredményeik közzétételére, szélesebb körben való hasznosításuk finanszírozási okok miatt nehézségekbe ütközik; ezért fokozott gondot kell fordítani az afrikai folyóiratok támogatására.

(Papp István)

00/006

HANNABUSS, Stuart: Starting points: research triggers in historical children's literature = *Libr. Rev.* 48. vol. 1999. 5. no. 251-259. p. Bibliogr.

A gyermekirodalom történeti kutatása

Ifjúsági és gyermekkönyvek; Könyvtártudományi kutatás

A szerző a 18. századtól kezdődően felméri a gyermekirodalmat, és megállapítja a fő kutatási témákat. Részletesen tárgyalja a gyermekirodalom természetét 1900 és 1920, majd 1920 és 1950 között, utalva a sokféle gyermekkönyvre, amelyek a vizsgált időszakokban jelentek meg. Rámutat a kutatandó területekre és a kutatás sokféle lehetőségére.

(Autoref.)